

Пузирьов Є. В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОБЛЕМНОЇ ЛЕКЦІЇ

Анотація. У статті розглядається питання формування креативного мислення студентів при проведенні проблемної лекції, надається визначення проблемної ситуації та проблемної задачі. Представлено алгоритм роботи викладача з відбору змісту навчального матеріалу і підготовки “сценарію” проблемної лекції.

Ключові слова: проблемна лекція, проблемна ситуація, проблемна задача, креативне мислення.

Puzyrov Ye. Forming creative thinking in students during problem-based lectures

Summary. The article examines the issue of forming creative thinking in students during problem-based lectures and provides definitions of problem situations and problem tasks. It presents an algorithm for teachers to use in selecting teaching content and preparing a “script” for a problem-based lecture.

Key words: problem-based lecture, problem situation, problem task, creative thinking.

Складна ситуація сьогодення в країні стимулює викладачів до пошуків новітніх методів та засобів навчання. В умовах невизначеності особливого значення набуває проблема формування творчої, неординарно думаючої особистості майбутнього фахівця, якій був би здатний креативно вирішувати складні питання професійної діяльності. Щоб допомогти студентам засвоїти теоретичний матеріал, а також задля активізації творчих проявів зараз та в професійній діяльності далі, педагоги залучають активні методи навчання, одним із яких є проблемна лекція.

Проблемна лекція міцно увійшла в арсенал активних видів навчання [1, 2, 4]. Якщо традиційна лекція припускає озброєння студентів сумою готових знань, то проблемна лекція – розвиток пізнавальної активності, творчого мислення, мотивації подальшого всебічного аналізу поставленої навчальної проблеми. Якщо в традиційній лекції переважно

використовуються роз'яснення, ілюстрація, опис, приведення прикладів, то в проблемній – всебічний аналіз явищ, науковий пошук істини.

Проблемна лекція спирається на логіку послідовно модельованих проблемних ситуацій шляхом постановки проблемних питань або пред'явлення проблемних задач. Проблемна ситуація – це складна суперечлива обстановка, що створюється на заняттях шляхом постановки проблемних питань і яка вимагає активної пізнавальної діяльності студентів для її правильної оцінки і розв'язання.

Проблемне питання містить в собі діалектичне протиріччя і вимагає для його вирішення не відтворення відомих знань, а міркування, порівняння, пошуку, придбання і застосування нових знань.

Проблемна задача, на відміну від проблемного питання, містить додаткову вступну інформацію і при необхідності деякі орієнтири пошуку її вирішення.

Поняття “проблемне питання” і “проблемна задача” розмежовуються лише умовно, тому що проблемні питання можуть переростати в задачі, а задача розчленуватися на питання і під-питання. Рівень складності, характер проблем залежать від підготовки студентів до розгляду досліджуваної теми й інших обставин.

Результат вирішення проблемних задач, відповідь на проблемні питання здійснює викладач (іноді прибігаючи до допомоги студентів, які організовують обмін думками). Викладач повинен не тільки розв'язати протиріччя, але і показати логіку і методику цього процесу, продемонструвати прийоми розумової діяльності, що виходять з діалектичного методу пізнання складних явищ. Для цього потрібен значний час. Тому від викладача вимагається значна попередня робота з відбору змісту навчального матеріалу і підготовка “сценарію” лекції. У самому загальному виді це можуть бути наступні ступені:

1) аналіз і добір “ключового”, основного матеріалу, що складає логічну основу курсу;

2) вибір основних проблем і трансформація їх у проблемні ситуації (досвід показав, що таких проблем у лекції не повинно бути більше трьох-чотирьох);

3) продумати логіку і методику рішення кожної проблемної ситуації;

4) компонування всього лекційного змісту в цілісну систему знань і методичного забезпечення цього процесу;

5) “програвання” лекції чи вголос, чи “про себе”, прогнозування успішності, застосування методичних прийомів активізації уваги і мислення студентів;

6) корекція й остаточна підготовка змісту і методичного арсеналу лекції.

При цьому студенти стають співучасниками вирішення проблеми: вони думають, зіставляють, роблять висновки з почутого, приходять до переконання про правильність вирішення питання. Враховуючи специфіку інтерактивної лекції, що побудована на активному самостійному здобутті знань студентами, необхідно застосовувати систему комплексної діагностики знань для визначення підсумків заняття [3].

Таким чином, на лекції проблемного характеру студенти знаходяться в постійному процесі спільного мислення з лектором і в остаточному підсумку “співавторами” у вирішенні проблемних задач. Це приводить до значних результатів: засвоєння знань в такий спосіб є власним надбанням студентів, тобто в якомусь ступені формуються знання-переконавання (виховний ефект). Знання, які засвоєні активно, глибше запам’ятовуються і легше актуалізуються (навчальний ефект). Вирішення проблемних задач виступає своєрідним тренажером у розвитку інтелекту (розвивальний ефект). Нарешті, знання, які засвоєні активно, більш гнучкі та мають властивість перенесення в інші ситуації (ефект розвитку творчого мислення).

Список використаних джерел:

1. Валентьєва Т. І., Смолянка Ю. М., Семеняко Ю. Проблемне навчання у закладах вищої освіти як засіб формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип 49, Т. 1. С. 130-139.
2. Виговська С. В. Застосування методу проблемної лекції з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / С. В. Виговська, О. Р. Журба // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. 2015. Вип. 67. С. 311-315.
3. Махінова М.В. Інтерактивний підхід при читанні лекцій. URL: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pedagogika/73210.doc.htm
4. Теслюк В. М. Проблемна лекція як найоптимальніша форма навчання у вищій школі / В. М. Теслюк, М. М. Коваль // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(1). С. 371-375.